

Jännittäviä faktoja eläimistä

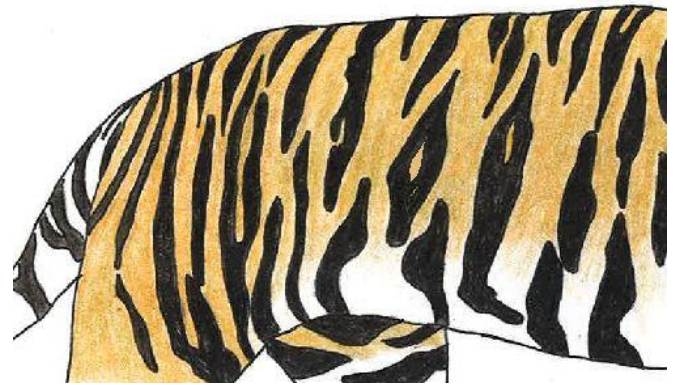
Avainsanat: biologia, eläimet

Luokkataso: kaikille sopiva

Välineet: tulostus

Ohjeet opettajalle:

Tätä materiaalia voi käyttää ympäristöopin/biologian oppitunnin kevennyksenä tai esim. aamunavauksessa. Tekstit voi leikata ja jakaa oppilaiden luettavaksi, jonka jälkeen oppilaat äänestävät kaikkein mielenkiintoisinta faktaa.

Tiikereillä on jokaisella turkissaan ainutlaatuinen raidoitus, ikään kuin sormenjälki. Raidat ovat myös sen nahassa. Tiikeri ei siis pääse raidoistaan, vaikka se pudottaisi karvansa.

Ihmisen normaalin rasvaprosentin yläraja on naisilla 30 ja miehillä 21. Hylkeillä sen sijaan voi olla ruumiinpainosta rasvaa jopa 50-60 % eikä se silti ole ylipainoinen tai lihava. Rasva auttaa hylkeitä selviytymään kylmissä merivesissä ja tekee niistä virtaviivaisia. Luonnoneläimet eivät voi olla ylipainoisia, sillä ravinnonhankinta pitää niiden painon kurissa. Kasvinsyöjillä menee paljon energiaa ravinnon hankkimiseen ja sen sulattamiseen ja pedot puolestaan eivät saisi saaliitaan kiinni ylipainoisina. Esimerkiksi karhu lihottaa itseään syksyllä, jotta selviää jopa puolen vuoden paastosta ja leijonat sulattelevat kerralla syötyä isoa ruokamäärää niin kauan, että ovat taas saalistuskunnossa. Ihmisen ruokkimat eläimet voivat kuitenkin olla ylipainoisia.

Kirahvi ei pyörry, vaikka se nostaa nopeasti päänsä maan tasalta 4-5 metrin korkeuteen. Tämä on kirahvin vahvan ja suuren sydämen, verenkierron ja nisäkäsmaailman korkeimman verenpaineen ansiota. Kirahvin nostaessa päätään valtimot kuljettavat lähes kaiken veren suoraan sen aivoihin, eikä esimerkiksi poskiin, kieleen tai pään iholle. Myös laskimot auttavat verenpaineen säätelyssä.

Afrikassakin on susia. Nimittäin Etiopian ylängöllä elää susia, jotka saalistavat lähes pelkästään jyräjyitä. Niiden lempiruokaa on isomyllikkäs, reilun kilon painava jyräjä. Etiopian sudet elävät laumoissa niin kuin suomalaiset serkkunsakin.

Maapallolla on vain 5 järveä, joissa elää hylkeitä. Näistä Saimaa on yksi. Makeissa vesissä eläviä hyljelajeja on kaksi, kirjohylje ja norppa. Saimaannorppa on tutkituin järvihylje.

Mitä yhteistä on syksyisellä ruskalla, porkkanalla ja flamingolla? Flamingo saa punaisen värityksensä yhdisteestä nimeltään karotenoidi, jota on flamingojen syömissä katkaravuissa. Myös porkkana sisältää paljon karotenoidia ja saa värinsä siitä. Kasvien lehdet muuttuvat syksyllä punaisiksi ja oransseiksi, kun lehtivihreä poistuu ja keltaiset ja punaiset karotenoidit pääsevät esiin.

Madagaskarissa 65-70 miljoonaa vuotta sitten elänyt, rantapallon kokoinen sammakko *Beelzebufo ampinga* oli suurin maapallolla koskaan elänyt sammakko. Sen vahvat leuat pystyivät puremaan 2 200 newtonin voimalla, joka vastaa 224 kiloa. Vertailun vuoksi sanottakoon, että ihmisen puruvoima on noin 80 kiloa ja jaguaarin 240 kiloa. Suistokrokotiilin puruvoima on maailman suurin, se vastaa 3510 kiloa.

Newcastlen yliopistossa on tutkittu kofeiinin vaikutusta mehiläisten käytökseen. Kokeessa mehiläiset haistelivat tiettyä kukan tuoksua ja saivat heti sen jälkeen sokeriliuosta. Puolelle mehiläisistä annettiin myös kofeiinia. Kofeiinia saaneet mehiläiset muistivat vuorokauden kuluttua tuoksun ja sitä seuranneen palkkion, eli sokerin, yhteyden kolme kertaa useammin kuin kofeiinia ilman jääneet mehiläiset. Pieni annos kofeiinia medessä auttaa huomattavasti mehiläisiä oppimaan ja muistamaan kukkien tuoksuja.

Hyönteisetkin ovat älykkäitä. Kimalaiset ovat oppineet vetämään narusta ja liikuttamaan palloa pelialustalla saadakseen sokerilientä. Oulun yliopistossa opetetut kimalaiset palasivat pesään ja opettivat taidon muille kimalaisille. Ne osasivat myös valita helpoimman vaihtoehdon eli kuljettaa maalia lähimpänä olevaa palloa. Kimalainen siis oppii käyttämään työkalua ravinnonhankinnassa ja kykenee joustavaan päätöksentekoon.

Perhosilla on jaloissaan makureseptoreita, ne siis maistavat jaloillaan. Jotkut aikuiset perhoset eivät syö lainkaan.

Osa perhosista osaa äännellä. Nimittäin yöperhoset, jotka lentävät öisin ja hämäävät äänellään saalistavien lepakoiden "tutkaa". Aikuinen pääkallokiitäjä puolestaan hämää piipittäväällä äänellään mehiläisiä, kun se on hunajavarkaissa. Pääkallokiitäjän toukka ja kotelo osaavat myös häiritäessä piipittää.

Brasiliassa maanalaisia käytäviä kaivaneet termiitit (*Syntermes dirus*) ovat aikojen saatossa nostaneet maainesta maanpinnalle keoiksi, joita on 200 miljoonaa kappaletta Ison-Britannian pinta-alan kokoisella alueella. Keot ovat halkaisijaltaan noin 9-metrisiä ja niihin kertynyt maa-aines, yli 10 miljoonaa kuutiokilometriä, vastaa neljätuhatta Gizan pyramidia. Tutkijat ovat selvittäneet kekojen iäksi 700-4000 vuotta. Keot esiintyvät säännönmukaisesti 20 metrin välein toisistaan, mutta syytä tähän ei tiedetä.

Jotkut kalat synnyttävät eläviä poikasia. Suomessa elää vain yksi tällainen laji, kivinilkka. Kivinilkka elää kaikilla Suomen merialueilla, yleensä matalissa vesissä merenpohjassa. Sillä on vihreät luut.

Røstrevet on maailman suurin kylmänveden koralliriutta. Se sijaitsee Lofoottien lounaispuolella Pohjois-Norjassa ja on kooltaan 35 km x 3 km. Kylmänveden koralleja elää 4-13-asteisissa merivesissä ympäri maapalloa jopa 6300 metrin syvyydessä. Kylmänveden koralliriutoilta on löytynyt sellaisia simpukka- ja etanalajeja, joiden on luultu hävinneen maapalloilta jo pari miljoonaa vuotta sitten.